

OD REDAKCJI

Mary Ann Doane w pracy *The Emergence of Cinematic Time* wskazuje na związek narodzin filmu z rewolucją przemysłową przełomu XIX i XX w., podporządkowującą życie społeczne i czas ludzki systemowej, technokratycznej racjonalizacji, standaryzacji i regulacji, a tym samym zawężającą pole przypadku i nieprzewidywalności, na którym rozgrywają się istotne procesy psychiczne kluczowe dla krystalizacji tożsamości jednostek, dotyczące sfery pragnień, cierpienia, traumy czy przyjemności. Kino w szczególności sposób połączyło tęsknotę za elementem egzystencjalnego żywiołu i wolności, kusząc powabem alternatywnej, nieprzewidywalnej temporalności, z dziejowo nieuchronną tendencją do strukturywania doświadczenia czasu. Stało się wówczas ważnym punktem odniesienia filozoficznych i psychologicznych debat na temat czasu jako takiego. Todd McGowan, kontynuując w pewien sposób ten tok rozważań, kieruje uwagę na współczesność. W drukowanym w niniejszym tomie rozdziale wstępnym książki o kinie atemporalnym autor szuka źródeł nowoczesności w nacechowanej etycznie modernistycznej subiektywizacji temporalności i w przyznaniu jej względnego statusu. Za punkt zwrotny tego przełomu McGowan uznaje dzieła Virginii Woolf, Marcela Prousta i teorię Einsteina. Kino atemporalne, które zrywa z tradycyjną chronologią, odzwierciedla więc doświadczenie współczesnego człowieka.

Patronem naszego tomu stał się Gilles Deleuze z teorią obrazu-czasu. Jej syntetycznej rekapitulacji w odniesieniu do nurtu neomodernistycznego w kinie dokonuje Miłosz Stelmach. Barbara Szczekała analizuje zjawisko odwróconej, wstecznej chronologii oraz retrospekcji filmowej, odwołując się do literackich teorii narracji. Marek Hendrykowski kreśli historyczny zarys reprezentacji czasoprzestrzennych w kinie, poczynając od Griffitha po narrację fraktalną zrywającą z układem liniowym – urzeczywistnioną przez *Nashville* Roberta Altmana.

Film jako nostalgiczna ewokacja przeszłości to jeden z wielkich motywów kina. Kamil Kościński pisze o *Zeszłego roku w Marienbadzie* Alaina Resnais oraz innych filmach, w których odnajduje wątek orficki. Analizuje symbolikę zwierciadła i ambiwalentny status rzeczywistości przedstawionej na styku życia, śmierci i snu. Nostalgia związana z niemożliwym powrotem do raju utraconego jest tematem tekstów Krzysztofa Loski o francuskim kinie postkolonialnym, Karola Szymańskiego o Tarkowskim i Prouście oraz Patrycji Włodek o amerykańskim kinie retro. Iga Łomanowska śledzi archetyp czasu kolistego w filmie *Madeinusa* Claudii Llosy.

Obraz cyfrowy naruszył ontologiczny status obrazu filmowego jako reprezentacji rzeczywistości. Maciej Stasiowski pisze o przekształcaniu relacji czasoprzestrzennych i percepcji czasu w filmach, których tematem przewodnim jest architektura miejska. Andrzej Pitrus śledzi koncepcje czasu w eklektycznej kulturowo twórczości Billa Violi. Magdalena Cielecka rozpatruje funkcje rozmaitych konstrukcji temporalnych w grach komputerowych.

Na uwagę zasługują teksty z działu poświęconego historii polskiego kina: Wojciecha Świdzińskiego o mało znanej działalności krytycznofilmowej poety Andrzeja Własta, a także Anny Synoradzkiej-Demadre o zaprzepaszczeniu fascynującego pomysłu scenariuszowego Miłosza i Andrzejewskiego, jakim był *Robinson warszawski*.